

OBSAH

1	ÚVOD.....	13
2	HISTORICKÝ POHLED.....	17
2.1	První experimenty.....	17
2.2	Období zrodu.....	19
3	SOUČASNÝ STAV.....	21
4	NANOSTRUKTURY A NANOČÁSTICE.....	23
5	FYZIKÁLNÍ PODSTATA NANOSTRUKTUR.....	27
5.1	Kvantová jáma.....	28
5.2	Kvantová tečka.....	31
5.3	Shrnutí jevu prostorové restrikce.....	33
6	PŘÍPRAVA KVANTOVÝCH NANOSTRUKTUR.....	34
6.1	Top-down.....	34
6.2	Bottom-Up.....	34
7	VÝZNAMNÉ METODY PŘÍPRAVY A STUDIA NANOSTRUKTUR.....	35
7.1	Chemické metody.....	35
7.2	Chemické využití micelárních systémů.....	35
7.3	Chemické rozpouštění – „Chemical Etching“.....	36
7.4	Pulsní laserová metoda.....	36
7.5	Stínová (nebo také „molekulární“) litografie.....	36
8	NĚKTERÉ METODY DETEKCE NANOSTRUKTUR.....	39
8.1	Elektronová mikroskopie.....	39
8.2	Rastrovací tunelová mikroskopie.....	39
8.3	Mikroskopie atomárních sil.....	41
8.4	Kapalinová chromatografie.....	42
9	CESTY KE KVANTOVÝM NANOSTRUKTURÁM.....	43
9.1	Rozměrový efekt u polovodičových nanočástic.....	43
9.2	Exciton.....	43
9.3	Lokalizované částice.....	44
9.3.1	Excitony.....	44
9.4	Absorpční spektra polovodičových materiálů.....	45
9.5	Absorpce excitonů.....	45
9.6	Absorpční spektra nanočástic.....	46
9.7	Struktura spekter nanočástic.....	47
9.8	Magické aglomerační číslo Q.....	48
9.9	Rozměrový efekt Q-částic.....	48
9.10	Fotooxidace částic – optický mlýn.....	49
9.11	Vliv prostředí na povrchové vlastnosti.....	50
9.12	Potvrzení vyšších excitovaných stavů nanočástice.....	51
10	POVRCHOVÉ VLASTNOSTI.....	52
10.1	Povrchově modifikované nanočástice.....	53
10.2	Nosiče náboje v nanočásticích polovodičů.....	54
11	VÍCEVRSTVÉ „SANDWICHOVÉ“ STRUKTURY.....	56
11.1	Separace náboje – objasnění senzibilizace.....	57
11.2	Separace náboje – fotovoltaické materiály.....	61
11.3	Emise fotoelektronů z kvantových nanostruktur.....	61
11.4	Interakce nosičů náboje ($e^- + h^+$).....	64

12 NANOČÁSTICE KŘEMÍKU.....	66
13 METODY SYNTÉZY NANOČÁSTIC ŽELEZA A OXIDŮ ŽELEZA	70
13.1 Chemické metody (srážení, krystalizace)	70
13.1.1 Syntéza nanočástic Fe ₃ O ₄ oxidativní hydrolyzou síranu železnatého ..	70
13.1.2 Syntéza nanočástic Fe ₃ O ₄ alkalickou hydrolyzou směsi iontů Fe ²⁺ a Fe ³⁺ ...	71
13.1.3 Syntéza β-Fe ₂ O ₃ pevnolátkovou reakcí	71
13.2 Tepelný rozklad (pyrolýza)	72
13.2.1 Syntéza nanočástic železa rozkladem ferrihydritu	72
13.2.2 Syntéza nanočástic Fe(0) redukcí oxidů železa	72
13.2.3 Syntéza nanočástic γ-Fe ₂ O ₃ z octanu železnatého	73
13.3 Jiné metody	73
13.3.1 Sonochemické metody	73
13.3.2 Elektrojiskrová eroze	74
13.3.3 Syntéza v mikrovláknovém výboji.....	75
13.3.4 Laserová pyrolýza.....	75
13.3.5 Syntéza Fe ₃ O ₄ magnetozomů pomocí magnetotaktických bakterií	77
14 APLIKACE NANOČÁSTIC ŽELEZA A OXIDŮ ŽELEZA	78
14.1 Využití nanočástic Fe ₃ O ₄ a γ-Fe ₂ O ₃ v medicíně a bioaplikacích	78
14.1.1 Kontrastní látky při zobrazování metodou magnetické rezonance (MRI) ..	78
14.1.2 Biomagnetické separace	78
14.1.3 Magnetické nosiče cytotoxických látek	79
14.1.4 Nanočástice při léčbě metodou hypertermie.....	79
14.2 Nanočástice a katalýza	79
14.3 Použití nanočásticového železa k čištění podzemních vod	80
Seznam literatury (KAPITOLY 1-14).....	82
15 APPENDIX A – ZÁKLADY KVANTOVÉ MECHANIKY	85
15.1 Vlnové vlastnosti částic	85
15.2 Schrödingerova rovnice	85
15.3 Některé jednoduché kvantové systémy	88
15.3.1 Částice v nekonečné potenciálové jámě.....	88
15.3.2 Částice v konečné potenciálové jámě	91
15.3.3 Průchod částice potenciálovou bariérou (Tunelový jev).....	93
15.3.4 Harmonický oscilátor	95
16 APPENDIX B – ŽELEZO A OXIDY ŽELEZA.....	98
16.1 Železo	98
16.2 Oxidy železa	99
16.2.1 Oxid železitý – Fe ₂ O ₃	99
16.2.2 Oxid železnato-železitý – Fe ₃ O ₄ (magnetit)	102
16.2.3 FeO – wüstit.....	103
17 BIOTECHNOLOGIE	104
17.1 Lekce z přírody – molekulární biologie	104
17.2 Biologické stavební částice	105
17.2.1 Nukleové kyseliny (DNA, RNA).....	108
17.2.2 Proteiny a peptidy	114
17.2.3 Lipidy.....	118
17.2.4 Polysacharidy	119
18 BIOLOGICKÉ NANOSTRUKTURY A MIKROSTRUKTURY	122
18.1 Strategie vytváření struktur na molekulární úrovni	122
18.1.1 Biomolekulární samosestavování.....	123

18.1.2	Biomolekulární samoorganizace.....	124
18.2	Biologické prostředí v nanorozměrech	125
18.2.1	Přitažlivost a setrvačnost	125
18.2.2	Tepelný pohyb.....	126
18.2.3	Vodní prostředí.....	126
18.3	Hierarchické uspořádání	127
18.4	Biomineralizace	129
18.4.1	Plž – Ušeň mořská	132
18.4.2	Magnetotaktická bakterie.....	133
18.5	Biologické membrány	133
18.6	Molekulární kanály a pumpy	135
18.7	Molekulární motory	135
18.8	Molekulární továrna – buňka	139
18.8.1	Jádro.....	140
18.8.2	Syntéza proteinů	141
18.9	Aplikace biomolekul a biosystémů –biotechnologie	143
18.9.1	Proteinové inženýrství	144
18.9.2	DNA v biotechnologii.....	144
18.9.3	RNA bio-technologie.....	154
18.9.4	Peptidy a proteiny v biotechnologiích	156
18.9.5	Využití lipidů v bio-(nano) technologiích.....	162
18.9.6	Další biologické objekty	163
18.9.7	Závěry.....	164
19	NANO V BIOTECHNOLOGÍCH.....	165
19.1	Bionanotechnologie	166
19.2	Biotechnologie, biofarmacie a medicína	168
20	ZOBRAZOVACÍ A ANALYTICKÉ METODY, PŘÍSTROJE PRO NANO	170
20.1	Moderní zobrazovací a analytické metody a přístroje	170
20.1.1	Optické zobrazování a analýza.....	171
20.1.2	Elektronová mikroskopie a analýza.....	183
20.1.3	Mikroskopie skenující sondou.....	186
20.1.4	RTG diagnostika a nukleární zobrazování	189
20.1.5	Lékařská sonografie.....	193
20.1.6	Vybrané molekulárně-biologické analytické techniky	194
20.2	Nanobiosenzory	204
20.2.1	Senzory s nosníkovým uspořádáním	204
20.2.2	Senzory na bázi nanotrubic	206
20.2.3	Senzory na bázi nanodrátů	208
20.2.4	Bio-bar code ASSAY (biologický čarový kód)	209
21	NANOMATERIALY V NANO-BIOAPLIKACÍCH.....	211
21.1	Nanočástice pro biomolekulární diagnostiku	211
21.1.1	Nanočástice zlata.....	211
21.1.2	Využití při elektrochemické detekci	214
21.1.3	Kvantové tečky.....	214
21.2	Nanočástice SiO ₂	217
21.2.1	Využití při optické detekci	218
21.2.2	Další příklady použití nanočástic SiO ₂	218
21.3	Magnetické nanočástice	220
21.3.1	Použití při zobrazování magnetickou rezonancí.....	220

21.3.2	Použití při magnetickém označování	220
21.4	Jiné nanočástice	221
21.5	Uhlíkové nanomateriály	221
21.5.1	C ₆₀ – fullereny.....	222
21.5.2	Syntéza fullerenů.....	223
21.5.3	Vlastnosti a uplatnění.....	223
21.6	Uhlíkové nanotrubicе	224
21.6.1	Struktura.....	225
21.6.2	Syntéza.....	225
21.6.3	Dopované uhlíkové nanotrubicе.....	227
21.6.4	Endohedrální uhlíkové nanotrubicе.....	227
21.6.5	Funkcionalizované uhlíkové nanotrubicе.....	227
21.6.6	Vlastnosti a uplatnění.....	228
21.6.7	Potenciální využití v biotechnologiích a nanomedicíně.....	229
21.7	Nanočástice hydroxyapatitu (NanoHAP)	230
21.8	Nanočástice stříbra	231
21.9	Dendrimery	232
21.10	Ormosily	233
21.11	Polymerní nanovláknа	234
21.12	Nanoporézní materiály	236
21.13	PEG (polyetylen glykol)	236
22	BIOTECHNOLOGIE, FARMACIE A NANOTECHNOLOGIE.....	237
22.1	Příspěvek biotechnologií k farmakologii a farmacii	239
22.1.1	Výzkum lidského genomu	239
22.1.2	Diagnostika	239
22.1.3	Terapeutika	240
22.1.4	Farmakogenetika	240
22.1.5	Vakcíny a protilátky.....	241
22.1.6	Současná praxe při objevování nových léků	242
22.1.7	Stručný popis postupu při objevování nových léků.....	243
22.1.8	Syntéza látek	244
22.1.9	Knihovny biologických látek.....	244
22.1.10	Identifikace receptorů (targetů)	245
22.1.11	Prověřování targetů	246
22.2	Možnosti aplikace mikro- a nanotechnologií	247
22.2.1	Aplikace moderních zobrazovacích a analytických metod	249
22.3	Cílená doprava léků do organismu	249
22.3.1	Způsoby podávání léků.....	249
22.4	Nové systémy cílené dopravy léků do organismu – přínos nanotechnologií	252
22.4.1	Nosiče léků.....	253
23	NANO V MEDICÍNĚ	258
23.1	Přehled oblastí nanomedicíny	258
23.2	Zobrazovací a diagnostické metody a zařízení	259
23.2.1	Diagnostika in vitro.....	259
23.2.2	Nano-zobrazování in vivo.....	261
23.3	Tkáňové inženýrství	263
23.3.1	Materiály a způsoby syntézy koster pro podporu tkání	265
23.3.2	Vybrané způsoby syntézy koster	265
23.4	Regenerace tkání – přínos nanotechnologií	266

23.4.1	Inteligentní biomateriály a chytré implantáty	266
23.4.2	Bioaktivní signalizační molekuly	267
23.4.3	Buněčná terapie	268
23.4.4	Další zaměření výzkumu.....	269
23.5	Přínos nanotechnologií k terapii rakoviny	269
23.5.1	Onkologický program České republiky (NOP)	270
23.5.2	Podpora výzkumu rakoviny v ČR.....	271
23.5.3	Cancer Nanotechnology Plan	274
23.5.4	Současný přínos nanotechnologií v léčbě rakoviny.....	275
23.5.5	Možnosti, které vyplývají ze zás. porozumění rakovinným procesům.....	276
24	MOLEKULÁRNÍ BIOTECHNOLOGIE.....	280
24.1	Biovýroba	281
24.2	Monoklonální protilátky	281
24.3	Buněčné kultury	282
24.3.1	Buněčné kultury rostlin.....	282
24.3.2	Buněčné kultury hmyzu	282
24.3.3	Buněčné kultury savců	282
24.4	Technologie rekombinace DNA	283
24.5	Klonování	283
24.5.1	Molekulární klonování.....	283
24.5.2	Buněčné klonování	284
24.5.3	Klonování zvířat	284
24.6	Proteinové inženýrství	284
24.7	Biosenzory	284
24.8	Otisky DNA (fingerprinting)	285
25	VÝHLEDY NANO-BIO.....	286

